

MAKTAB O'QUVCHILARINI PEDAGOGIK XIZMATGA TAYYORLASH USULLARI

G.R.Kutlimuratova ¹

¹ A'jiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti o'qituvchisi

ARTICLE INFO

ABSTRACT:

ARTICLE HISTORY:

Received: 27.11.2025

Revised: 28.12.2025

Accepted: 29.03.2025

KEYWORDS:

pedagogik xizmat,
motivatsiya, amaliy
mashg'ulotlar, nazariy
bilimlar, zamonaviy
texnologiyalar, maktab
o'quvchilari.

Ushbu maqolada maktab o'quvchilarini pedagogik xizmatga tayyorlash jarayonida qo'llanilishi mumkin bo'lgan usullar keng muhokama qilinadi. Pedagogik motivatsiyani shakllantirish, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish, nazariy bilimlarni mustahkamlash va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi yo'nalishlar o'quvchilarni shaxs sifatida rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqola tajribalar va ilmiy manbalar asosida ishlab chiqilgan bo'lib, o'qituvchilar va ta'lim tashkilotchilari uchun amaliy qo'llanma sifatida xizmat qiladi.

KIRISH. Maktab – shaxs kamoloti va kelajak avlodni tarbiyalashning asosiy muassasasi hisoblanadi. Shu sababli o'quvchilarni pedagogik xizmatga tayyorlash jarayoni ularning intellektual, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada maktab o'quvchilarini pedagogik xizmatga tayyorlash usullari ko'rib chiqiladi. Mazkur jarayonni amalga oshirish uchun interaktiv usullar, amaliy mashg'ulotlar va nazariy bilimlarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik xizmat o'quvchilarni shaxs sifatida rivojlantirishga, ularning ta'limiy va tarbiyaviy ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan o'qituvchilik faoliyatining muhim yo'nalishidir. Bu xizmat o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish va ijtimoiy hamkorlikni shakllantirishga xizmat qiladi. Pedagogik xizmatning asosiy maqsadi o'quvchilarga mustaqil fikrlash, mas'uliyatni his qilish va jamoada ishlash qobiliyatini o'rgatishdir.

Motivatsiya – bu insonni biror maqsadga erishishga undovchi ichki yoki tashqi omil bo'lib, harakat qilishga sabab bo'ladi. Pedagogik motivatsiya esa, o'qituvchi yoki ta'lim

oluvchining ta'lim jarayonida faol qatnashish, bilim olish va ularni amaliyotda qo'llash istagini oshirishga yo'naltirilgan jarayondir.

Motivatsiya quyidagi omillarga asoslanadi:

Ichki motivatsiya: Insonning o'z ichki qiziqishlari, ehtiyojlari yoki maqsadlaridan kelib chiqqan holda harakat qilishidir. Masalan, o'quvchi bilim olishga ishtiyoq bilan yondashadi, chunki bu uning kelajagi uchun muhim.

Tashqi motivatsiya: Boshqalar tomonidan rag'batlantirish yoki tashqi omillar, masalan, mukofot, e'tirof yoki javobgarlik tufayli harakat qilish. Masalan, yuqori baho yoki maqto'v olish istagi o'quvchining motivatsiyasini oshirishi mumkin.

Pedagogik jarayonda motivatsiyani shakllantirish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin: Tajribali o'qituvchilarning nutqlari, muvaffaqiyatli ish tajribalari, qiziqarli ta'lim vositalaridan foydalanish. **Qiziqarli va maqsadli topshiriqlar:** Amaliy va ijodiy faoliyatni talab qiluvchi topshiriqlar motivatsiyani kuchaytiradi.

Doimiy rag'batlantirish: O'quvchilarni muvaffaqiyatlari uchun maqtash va ularni rag'batlantirish vositalaridan foydalanish. **O'quvchilarda pedagogik motivatsiyani shakllantirish:** O'quvchilarning pedagogik xizmatga qiziqishini uyg'otish va ularni ushbu yo'nalishda faoliyat yuritishga undash muhim ahamiyatga ega. Motivatsiyani shakllantirish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

Ilhomlantiruvchi nutqlar va uchrashuvlar: Maktabga tajribali pedagoglarni taklif etish va ularning o'z sohasidagi muvaffaqiyatlarini o'quvchilar bilan bo'lishish. Bu haqda Ye.V. Bondarevskaya (2000) o'z tadqiqotlarida ta'kidlagan.

Real hayotiy misollar keltirish: Pedagoglarning kasbiy faoliyatidan qiziqarli voqealar va hayotiy hikoyalarni o'quvchilarga taqdim etish orqali ularning kasbga nisbatan qiziqishini oshirish (Xolmatov, 2015)

Nazariy bilimlar – bu o'quvchilarga pedagogik xizmatni o'rganish va tushunish uchun zarur bo'lgan asosiy tushunchalar, qonuniyatlar va usullar yig'indisi. Nazariy bilimlar amaliyotning ilmiy bazasini tashkil etadi va quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Pedagogik asoslar: Kasbiy terminlar va tushunchalar, masalan, ta'lim metodlari, o'qitish usullari va tarbiyaviy jarayon qonuniyatlari. **Ilmiy**

adabiyotlarni o'rganish: O'quvchilarga zamonaviy pedagogik adabiyotlarni o'qish va ulardan foydalanishni o'rgatish. Masalan, muayyan pedagogik nazariyalar bo'yicha tahlil va muhokama.

Nazariy seminarlar va ma'ruzalar: O'quvchilarni ilmiy nazariy bilimlar bilan tanishtirish va ularga asoslangan holda amaliy masalalarni hal qilishga yo'naltirish.

Zamonaviy texnologiyalar – bu inson hayotining turli jabhalarida qo'llaniladigan yangi avlod texnik vositalar, dasturiy ta'minot va usullar majmuidir. Ular axborotni yig'ish, qayta ishlash, uzatish va saqlash jarayonlarini samarali va interaktiv qilishga xizmat qiladi. Pedagogik xizmatni amalga oshirishda zamonaviy texnologiyalar quyidagi asosiy jihatlarida qo'llaniladi.

Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning o'rgangan nazariy bilimlarini real hayotda qo'llashga yo'naltirilgan faoliyat turlaridir. Bu jarayon davomida o'quvchilar tajriba orttirishadi, o'zlarining muloqot, muammolarni hal qilish, jamoa bilan ishlash kabi ko'nikmalarini rivojlantiradilar. **Amaliy mashg'ulotlar orqali pedagogik ko'nikmalarni rivojlantirish:** Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda nazariy bilimlarni real hayotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Quyidagi amaliy usullar samarali hisoblanadi:

Bolalar bilan ishlash tajribasi: O'quvchilarni maktabgacha ta'lim muassasalari yoki bolalar bog'chalariga amaliyotga yuborish. Bu usul o'quvchilarning tarbiyachilik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi (Rasulov, 2019).

Rolli o'yinlar: Sinfdagi kichik guruhlarda o'qituvchi va o'quvchi rollarini bajarish orqali pedagogik masalalarni hal qilish mashqlarini o'tkazish.

Pedagogik nazariy bilimlarni mustahkamlash: Pedagogik xizmatni sifatli amalga oshirish uchun nazariy bilimlarning mustahkam bo'lishi muhimdir. Buning uchun quyidagi usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

Adabiyotlar bilan ishlash: O'quvchilarga pedagogika faniga oid zamonaviy ilmiy adabiyotlar va maqolalarni o'qib chiqish vazifasini berish. Masalan, V.V. Kraevskiy (2008) pedagogikaning nazariy asoslarini o'rganishda muhim adabiyotlarni taklif etgan.

Munozaralar tashkil etish: Pedagogik masalalar va o'qituvchilik faoliyatining dolzarb muammolari yuzasidan o'quvchilar o'rtasida munozaralar tashkil etish.

Pedagogik xizmatga tayyorlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish: Axborot texnologiyalarining rivojlanishi pedagogik xizmatni tashkil etishda yangi imkoniyatlarni ochib berdi. Quyidagi texnologiyalar ushbu jarayonda qo'llanilishi mumkin:

Onlayn platformalar: O'quvchilarga masofaviy kurslar orqali pedagogik bilimlarni olish imkoniyatini yaratish (Maslova, 2020).

Interaktiv taqdimotlar va video darslar: Dars jarayonida interaktiv materiallardan foydalanish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish.

Maktab o'quvchilarini pedagogik xizmatga tayyorlashda yuqorida ko'rsatilgan usullarni qo'llash samarali natijalarni ta'minlaydi. Ushbu jarayon nafaqat o'quvchilarning

kelajakdagi kasbiy faoliyatiga, balki ularning shaxs sifatida shakllanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Kelgusida ushbu yo'nalishda chuqurroq ilmiy tadqiqotlar o'tkazish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bondarevskaya, Ye.V. (2000). Pedagogika asoslari. Moskva: Prosveshchenie.
2. Xolmatov, A. (2015). Pedagogik faoliyatni rivojlantirish usullari. Toshkent: O'qituvchi.
3. Rasulov, S. (2019). Pedagogik amaliyotning o'rni. Samarqand: Ma'naviyat.
4. Kraevskiy, V.V. (2008). Pedagogika nazariyasi va metodikasi. Moskva: Akademiya.
5. Maslova, A. (2020). Zamonaviy texnologiyalarning pedagogik jarayondagi o'rni. Sankt-Peterburg: Nauka.
6. Vygotsky, L.S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
8. Kolb, D.A. (1984). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.